

Elemzések a gazdasági és
társadalompolitikai döntések
el készítéséhez 30.

2001. október

Budapest, 2002. február

Az elemzés a Miniszterelnöki Hivatal megrendelésére készült.

Készítette: Gábos András

TÁRKI
Társadalomkutatási Intézet Rt.
1112 Budapest, Budaörsi út 45.
Tel.: 309-7676
Fax: 309-7666
E-mail: tarki@tarki.hu
Internet: www.tarki.hu

Összegzés

A TÁRKI 2001. októberében Omnibusz-adatfelvételt végzett 1579 fős, országos mintán. A minta valószínűségi minta, mely többlépcsős, arányosan rétegzett kiválasztással készült. A minta fő jellemzője, hogy minden felnőtt embernek egyenlő volt az esélye arra, hogy ő legyen a válaszadásra felkért személy. A kiválasztott személyek egy részének kiesése (válaszmegtagadások, elköltözések, stb.) miatti mintatorzulást négydimenziós (korcsoport, nem, iskolai végzettség, lakóhely) súlyozással korigálták. A mintavételi eljárásból fakadó hibahatár $\pm 2,6\%$. Ez azt jelenti, hogy - mintavételi okokból - a teljes mintából becsült adatok 95%-os valószínűséggel ennél nagyobb mértékben nem térnek el azoktól, melyeket a teljes népesség megkérdezése esetén regisztrálnánk. A teljes hiba ennél nagyobb lehet az adatfelvétel pontosságának és a kérdésekre adott érvényes válaszok arányának függvényében.

Az adatfelvétel eredményeit az alábbiak szerint összegezhetjük:

- Fő trendjét tekintve folytatódott a saját anyagi helyzettel és az ország gazdasági helyzetével kapcsolatos kilátások, valamint a jelenlegi gazdasági helyzet 1999. vége óta tartó fokozatos javulása. A legutóbbi hónaphoz viszonyítva azonban a négy vizsgált dimenzió közül az ország gazdasági helyzetével kapcsolatos várakozások tekintetében szignifikáns, negatív változás következett be, miközben a többi dimenzióban számottevő változást nem tapasztaltunk. A gazdaság jelenlegi helyzetének értékelésének trendje egyre inkább elkülönülni látszik a saját anyagi helyzet trendjétől. Míg az előbbi esetében tavasz óta fokozatos, pozitív irányú változás tapasztalható, addig az utóbbi dimenziót a hosszú ideje tartó stagnálás jellemzi. Számottevő kapcsolatot találtunk egyes társadalmi és demográfiai jellemzők és az előbbi mutatók értéke között is. A magasabb iskolai végzettségűek, a 40 év alattiak, a legfelső jövedelmi ötödbe tartozók és a gazdaságilag aktívak jobbnak látják saját pozícióikat és a gazdaság helyzetét, mint a többi társadalmi csoport tagjai. A nem és a lakóhely hatása csekélynek mutatkozik.
- Trendjét tekintve folytatódott a kormány és a demokrácia megítélésének ez év eleje óta tartó javulása. Ugyanez mondható ellenzék teljesítményéről is, ám esetükben a múlt hónaphoz képest, nem szignifikáns negatív változás történt. 2001. októberében egyik dimenzióban sem következett be szignifikáns változás a korábbi hónap adataihoz képest. A társadalmi hierarchia magasabb szintjein elhelyezkedők elégedettebbek a kormány eddigi tevékenységével, mint a rosszabb helyzetben lévők. A kormány megítélését idősorosan vizsgálva azt tapasztalhatjuk, hogy – a kormány teljesítményével elégedettek számának növekedésével párhuzamosan – egyre homogénebbé válik a különböző társadalmi-demográfiai csoportokban. Az ellenzék tevékenységének megítélése nem mutat egyértelmű kapcsolatot ezekkel a háttérváltozókkal, vagyis az ellenzék megítélésében nem találunk jelentős különbségeket a különböző társadalmi és demográfiai csoportok között.
- A szeptember 11-i terrortámadást követően a magyarok többsége nem tart egy esetleges, az országot érintő terrortámadástól és a lakosság véleménye nem változott jelentősen a nemzetközi integráció különböző formáival kapcsolatban. Magyarország lakói továbbra is elkötelezettek az Európai Unióhoz való csatlakozást illetően: a teljes népesség háromnegyede támogatja a csatlakozást és

ez az arány megegyezik a szeptember eleji, a támadást megelőzően gyűjtött adatok eredményével. A belépést megelőző állapothoz képest csökkent viszont a NATO-tagság támogatottsága: a válaszadók közel fele szerint a belépésről hozott döntés helyes volt, 30% szerint pedig helyes is volt meg nem is, míg 1999. februárjában a megkérdezettek többsége támogatta a csatlakozást. A döntést helytelenítők aránya azonban csupán 15%. A lakosság kétötödének véleménye szerint az ország biztonsága növekedett a NATO-tagság következtében, és csupán 10%-uk érzékelte a biztonság csökkenését ebben a periódusban. A magyar lakosság menekültekkel kapcsolatos véleménye valamelyest polarizálódott az elmúlt egy év időszakában, ezen belül azonban a feltétel befogadók aránya nagyobb mértékben növekedett, mint a teljes mértékben elzárkózóké. A menekülteket feltételes befogadók a vizsgált időszakban sokkal bizonytalanabbá váltak, a határozott véleménnyel rendelkezők között azonban növekedett a konkrétan megnevezett menekültcsoportokat inkább befogadni szándékozók aránya.

- A magyar lakosság meglehetősen megosztott a globalizációval, annak gazdasági, politikai és kulturális megnyilvánulásaiival kapcsolatban. Többen vannak azonban azok, akik a folyamat pozitív hatásai lényegesebbnek tartják a negatív hatásoknál, esősorban a gazdaság területén. A magyarok kétötöde inkább globalizációpártinak nevezhető, ez a csoport felülreprezentált a fiatalok, az iskolázottabbak és a magasabb jövedelműek között. A lakosság egynegyede nevezhető globalizációellenesnek, a folyamatot inkább elutasítónak. Ők mindenekelőtt a 60 év felettek és az alacsony iskolázottak között felülreprezentáltak. A lakosság közel egyötöde leginkább semlegesnek, a pozitív és a negatív hatásokat egyforma mértékben észlelőnek nevezhető, 15%-uk pedig nem tud határozottan állást foglalni a kérdésben.

1. Vélemények az állampolgárok saját anyagi és az ország gazdasági helyzetéről, a jövőbeli kilátásokról

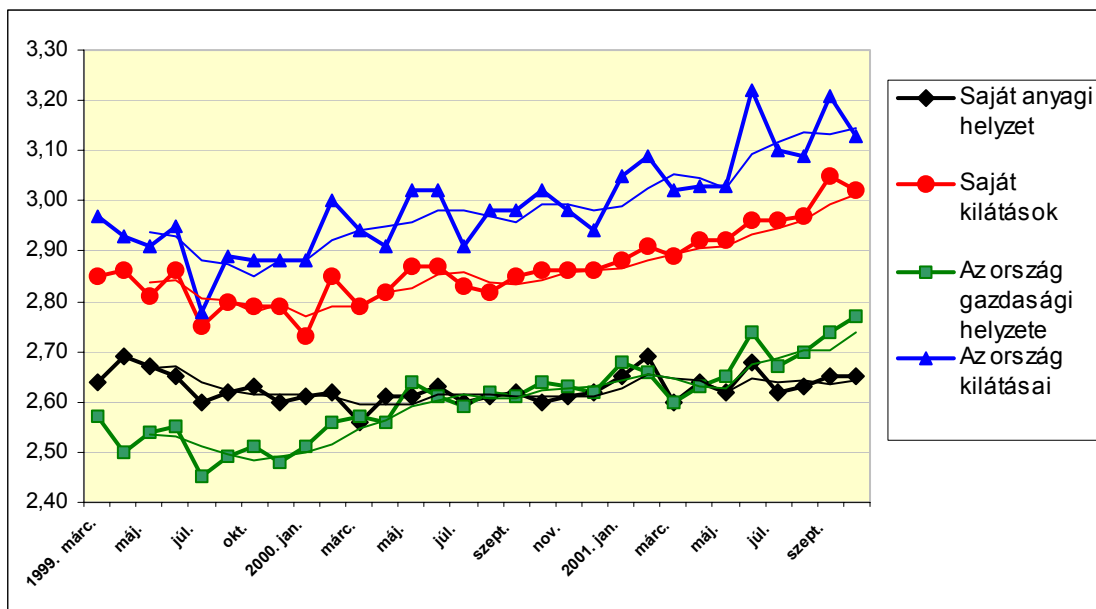
Ahogy minden hónapban, úgy 2001. októberében is kíváncsiak voltunk arra, hogy az állampolgárok miként értékelik saját anyagi helyzetüket, és milyen kilátásokkal néznek jövőjük elébe. Megkérdeztük továbbá őket arról is, hogy miként vélekednek az ország gazdasági helyzetéről, és milyen várakozásaik vannak a kérdéses időpontját követő egy évre vonatkozóan. Mind a négy kérdéshez egy-egy ötfokú értékelési skálát mellékelünk. Az elemzés során elsősorban az átlagértékekre támaszkodtunk. A saját anyagi és az ország gazdasági helyzetével kapcsolatos értékelő válaszok megoszlását aszerint is vizsgáltuk, hogy a válaszadó a fogyasztási, a vagyoni, a pénzügyi és turisztikai dimenziókban milyen helyet foglal el a társadalmon belül. Egy indexszámítást követően mind a négy előbb említett dimenzióban hét (a pénzügyi dimenzióban összevonás után hat, a turisztikaiban öt) hierarchikusan egymáshoz kapcsolódó csoportba soroltuk a minta tagjait. A vizsgálat eredményeit az alábbiakban foglaljuk össze.

- Folytatódott a saját anyagi helyzettel és az ország gazdasági helyzetével kapcsolatos kilátások, valamint a jelenlegi gazdasági helyzetre vonatkozó értékelések fő trendjének 1999. vége óta tartó fokozatos javulása. A legutóbbi hónaphoz képest a négy vizsgált dimenzió közül az ország gazdasági helyzetével kapcsolatos várakozások tekintetében szignifikáns, negatív változás következett be, miközben a többi dimenzióban számottevő változást nem tapasztaltunk. A gazdaság jelenlegi helyzetének értékelésének trendje egyre inkább elkülönülni látszik a saját anyagi helyzet trendjétől. Míg az előbbi esetében tavasz óta fokozatos, pozitív irányú változás tapasztalható, addig az utóbbi dimenziót a hosszú ideje tartó stagnálás jellemzi (1.1. és 1.2. ábra).
- A négy kérdésben elfoglalt álláspontok egymással eltérő erejű, de szignifikáns és pozitív kapcsolatot mutatnak (1.5. – 1.9. táblázat). Eszerint minél elégedettebb valaki saját anyagi, vagy az ország gazdasági helyzetével, annál pozitívabban a következő 12 hónapra vonatkozó várakozásai. Ugyanezt mondhatjuk el a saját anyagi helyzet és az ország gazdasági helyzetének tekintetében is: minél kedvezőbbnek látja valaki saját jövőjét, annál nagyobb valószínűséggel vár az ország gazdasága esetében is pozitív változásokat.
- A kérdezett életkora, iskolai végzettsége, jövedelmi helyzete és gazdasági aktivitása jelentősen meghatározza a vizsgált kérdések esetében rögzített véleményeket, elsősorban a jelenlegi anyagi és a gazdasági helyzettel kapcsolatosakat (1.10. táblázat). A magasabb iskolai végzettségűek, a 40 év alattiak, a legfelső jövedelmi ötödbe tartozók és a gazdaságilag aktívak jobbnak látják saját és az ország gazdasági helyzetét, mint a többi társadalmi csoport tagjai. A nem és a lakóhely hatása csekélynek mutatkozik. Az ország jelenlegi és jövőbeli gazdasági helyzetének megítélésében ugyanezeket a hatásokat találjuk, de erejük lényegesen kisebb. Életkori keresztmetszetben a hatvan éven felüliek jobbnak látják az ország jelenlegi gazdasági helyzetét, mint más korosztályokba tartozók, az érettségizettnek pedig jobb a véleménye a gazdaság teljesítményéről, mint a diplomásoknak.

1.1. sz. ábra.

A lakosság helyzetértékelése saját anyagi helyzetére és az ország gazdasági állapotára vonatkozóan – a válaszok átlagainak időbeli összehasonlítása

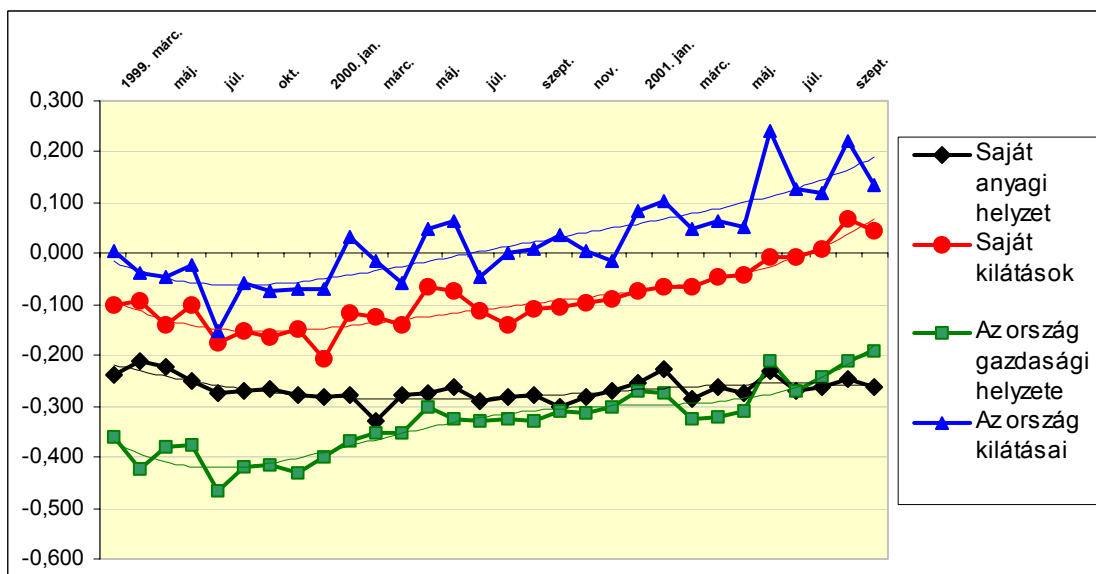
A grafikonon szereplő görbék az 1999. márciusa óta eltelt időszak adatait rendezik idősorosan az adott kérdésben. Az egyes pontok az adott hónapban, egy ötfokú skálán értékelt vélemények átlagát jelölik (1– nagyon rossz, 5 – nagyon jó). A görbékhez illesztett trendvonalak háromhavi mozgóátlag-számítással készültek. Ennek lényege, hogy az adott havi adat a három legutolsó hónap adatainak átlagaként áll elő.

1.2. sz. ábra.

A lakosság helyzetértékelése saját anyagi helyzetére és az ország gazdasági állapotára vonatkozóan – időbeli összehasonlítás

A grafikonon szereplő görbék az 1999. márciusa óta eltelt időszak adatait rendezik idősorosan az adott kérdésben. Az egyes pontok az adott hónapban megfogalmazódott pozitív és negatív vélemények számának különbségét mutatják az összes érvényes válaszhoz viszonyítva. A mutató értéke 0, ha a pozitív és negatív vélemények száma azonos, -1, ha nincs pozitív vélemény és +1, ha nincs negatív vélemény. A görbékhez illesztett trendvonalak negyedfokú polinomiális típusúak.

1.1.-1.2. sz. táblázat. Vélemények az állampolgárok jelenlegi és jövőbeli saját anyagi helyzetéről (ötfokú skálán: 1 – nagyon rossz, illetve sokkal rosszabb, mint most; 5 – nagyon jó, illetve sokkal jobb, mint most)

	N=	%
Nagyon jó	3	0,2
Jó	128	8,1
Nem is jó, nem is rossz	900	57,2
Roszs	403	25,6
Nagyon rossz	140	8,9
<i>Összesen</i>	<i>1573</i>	<i>100,0</i>
<i>Átlag</i>	<i>2,65</i>	
Nem tudja, nem válaszolt*	6	0,4

	N=	%
Sokkal jobb, mint most	15	1,0
Jobb, mint most	366	24,9
Ugyanilyen	769	52,4
Roszsabb, mint most	270	18,4
Sokkal rosszabb, mint most	47	3,2
<i>Összesen</i>	<i>1467</i>	<i>100,0</i>
<i>Átlag</i>	<i>3,02</i>	
Nem tudja, nem válaszolt*	112	7,1

*Az összes megkérdezett százalékában

1.3.– 1.4. sz. táblázat. Vélemények az ország jelenlegi és jövőbeli gazdasági helyzetéről (ötfokú skálán: 1 – nagyon rossz, illetve sokkal rosszabb, mint most; 5 – nagyon jó, illetve sokkal jobb, mint most)

	N=	%
Nagyon jó	2	0,1
Jó	161	10,6
Nem is jó, nem is rossz	904	59,5
Roszs	387	25,5
Nagyon rossz	64	4,2
<i>Összesen</i>	<i>1519</i>	<i>100,0</i>
<i>Átlag</i>	<i>2,77</i>	
Nem tudja, nem válaszolt*	60	3,8

	N=	%
Sokkal jobb, mint most	13	0,9
Jobb, mint most	419	29,4
Ugyanilyen	752	52,8
Roszsabb, mint most	217	15,2
Sokkal rosszabb, mint most	24	1,7
<i>Összesen</i>	<i>1425</i>	<i>100,0</i>
<i>Átlag</i>	<i>3,13</i>	
Nem tudja, nem válaszolt*	154	9,7

*Az összes megkérdezett százalékában

1.5.sz. táblázat**A saját anyagi helyzet és az arra vonatkozó kilátások értékelése közötti kapcsolat (%)**

	Jobb lesz	Nem változik	Roszbabb lesz	Összesen	N=
Jó	34,9	58,9	6,2	100,0	129
Se nem jó, se nem rossz	30,0	54,0	16,1	100,0	834
Roszs	16,7	48,3	35,0	100,0	503
Összesen	25,9	52,5	21,7	100,0	1466

chi2=96,3; szf=4; szgf=0,000

1.6. sz. táblázat**A saját anyagi helyzet és az ország gazdasági helyzetének értékelése közötti kapcsolat (%)**

	Jó	Se nem jó, se nem rossz	Roszs	Összesen	N=
Jó	32,0	59,4	8,6	100,0	128
Se nem jó, se nem rossz	10,4	67,3	22,3	100,0	869
Roszs	5,8	47,0	47,2	100,0	517
Összesen	10,6	59,7	29,7	100,0	1514

chi2=177,5; szf=4; szgf=0,000

1.7. sz. táblázat**A saját anyagi helyzet és az ország gazdasági helyzetével kapcsolatos kilátások értékelése közötti kapcsolat (%)**

	Jobb lesz	Nem változik	Roszbabb lesz	Összesen	N=
Jó	47,6	38,7	13,7	100,0	124
Se nem jó, se nem rossz	33,0	53,1	13,9	100,0	823
Roszs	21,1	55,8	23,2	100,0	475
Összesen	30,3	52,7	16,9	100,0	1422

chi2=49,4; szf=4; szgf=0,000

1.8. sz. táblázat**A saját anyagi helyzetre és az ország gazdasági helyzetére vonatkozó kilátások értékelése közötti kapcsolat (%)**

	Jobb lesz	Nem változik	Roszbabb lesz	Összesen	N=
Jobb lesz	63,5	28,4	8,1	100,0	359
Nem változik	20,1	69,9	10,0	100,0	720
Roszbabb lesz	14,0	41,6	44,4	100,0	293
Összesen	30,2	53,0	16,8	100,0	1372

chi2=436,6; szf=4; szgf=0,000

1.9. sz. táblázat**Az ország gazdasági helyzete és az arra vonatkozó kilátások értékelése közötti kapcsolat (%)**

	Jobb lesz	Nem változik	Roszbabb lesz	Összesen	N=
Jó	52,2	39,8	8,1	100,0	161
Se nem jó, se nem rossz	31,8	58,2	10,1	100,0	825
Roszs	19,1	47,3	33,6	100,0	423
Összesen	30,3	52,8	16,9	100,0	1409

chi2=155,4; szf=4; szgf=0,000

1.10. sz. táblázat Az állampolgárok saját- és az ország helyzetének szubjektív megítélése társadalmi-gazdasági jellemzők szerinti bontásban

	Jelenlegi anyagi helyzet	Anyagi helyzet egy év múlva	Az ország jelenlegi gazdasági helyzete	Az ország gazdasági helyzete egy év múlva
NEM				
Férfi	2,69	3,04	2,78	3,15
Nő	2,61	3,01	2,76	3,10
<i>Együtt</i>	2,65	3,02	2,77	3,13
<i>N=</i>	1572	1466	1518	1424
ÉLETKOR				
18-39	2,76	3,20	2,75	3,16
40-59	2,56	2,90	2,75	3,09
60-	2,61	2,90	2,85	3,12
<i>Együtt</i>	2,65	3,02	2,77	3,13
<i>N=</i>	1571	1465	1517	1423
ISKOLAI VÉGZETTSÉG				
legfeljebb általános iskola	2,44	2,89	2,69	3,05
szakmunkásképző	2,61	3,03	2,69	3,16
érettségi	2,78	3,12	2,84	3,20
felsőfokú	3,03	3,11	3,00	3,11
<i>együtt</i>	2,65	3,02	2,77	3,13
<i>N=</i>	1570	1465	1516	1422
JÖVEDELMI HELYZET				
legsó ötöd	2,22	2,83	2,54	2,93
második ötöd	2,52	3,03	2,65	3,10
harmadik ötöd	2,61	3,00	2,75	3,13
negyedik ötöd	2,76	3,05	2,87	3,20
legfelső ötöd	3,05	3,10	2,99	3,24
<i>együtt</i>	2,73	3,00	2,76	3,12
<i>N=</i>	1069	1009	1041	978
GAZDASÁGI AKTIVITÁS				
alkalmazott	2,77	3,08	2,76	3,10
önálló, vállalkozó	3,01	3,19	2,78	3,23
nyugdíjas	2,54	2,88	2,81	3,12
munkanélküli	2,28	3,13	2,72	3,26
egyéb inaktív	2,64	3,07	2,72	3,11
<i>együtt</i>	2,65	3,02	2,77	3,13
<i>N=</i>	1573	1467	1519	1425
TELEPÜLÉS JOGÁLLÁSA				
Budapest	2,75	3,07	2,78	3,17
megyei jogú város	2,77	3,06	2,90	3,09
város	2,66	2,95	2,78	3,11
község	2,54	3,03	2,70	3,13
<i>együtt</i>	2,65	3,02	2,77	3,13
<i>N=</i>	1568	1462	1514	1420

2. A politika szereplőinek és a demokrácia állapotának lakossági megítélése

Ahogy minden hónapban, úgy 2001. októberében is kíváncsiak voltunk arra, hogy az állampolgárok miként értékelik kormány és az ellenzék eddigi tevékenységét és a demokrácia magyarországi működését. Mindhárom kérdéshez egy-egy ötfokú értékelési skálát mellékelünk. Az elemzés során elsősorban az átlagértékekre támaszkodtunk. A válaszok megoszlását aszerint is vizsgáltuk, hogy a válaszadó a fogyasztási, a vagyoni, a pénzügyi és turisztikai dimenziókban milyen helyet foglal el a társadalmon belül. A vizsgálat eredményeit az alábbiakban foglaljuk össze.

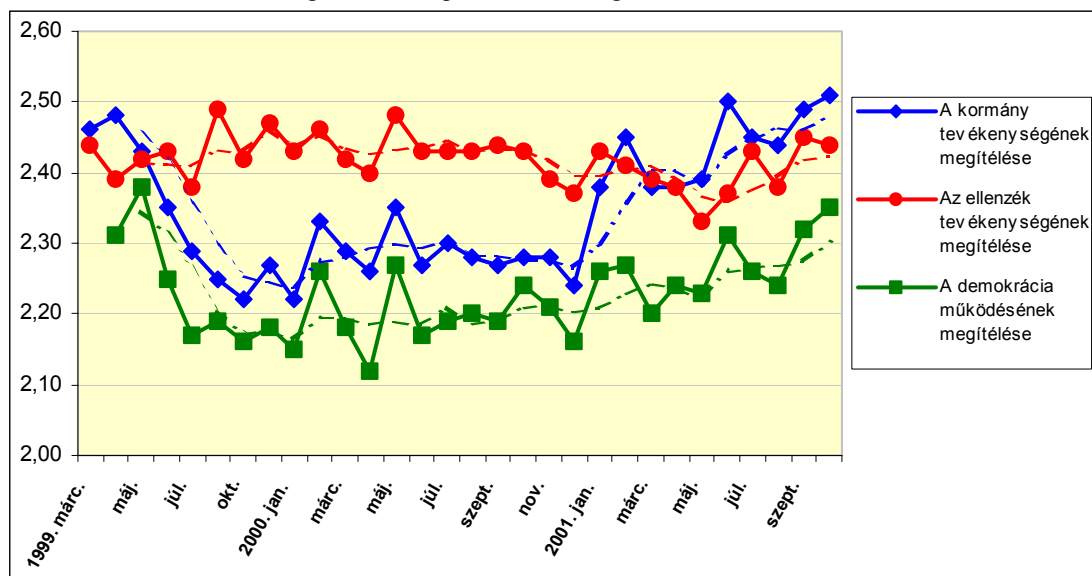
- Trendjét tekintve folytatódott a kormány és a demokrácia megítélésének ez év eleje óta tartó javulása. Ugyanez mondható ellenzék teljesítményéről is, ám esetükben a múlt hónaphoz képest, nem szignifikáns negatív változás történt. 2001. októberében egyik dimenzióban sem következett be szignifikáns változás a korábbi hónap adataihoz képest (2.1. ábra).
- A felnőtt korú lakosság közepesen értékeli a jelenlegi kormány beiktatása óta végzett tevékenységét. A válaszok átlaga ebben a hónapban 2,51 volt a múlt hónapi 2,49-cel szemben. A kormány tevékenységét pozitívan értékelők aránya kis mértékben meghaladja a negatívan minősítőket (2.1. táblázat), a negatív szélső kategóriába eső válaszok eltérő aránya azonban még mindig is magasabb, mint a pozitív szélső kategóriába esőké. A nagyon rossz minősítést adók aránya ebben a hónapban mintegy 50%-kal volt magasabb a kormány tevékenységét nagyon jónak értékelőkénél. A népesség átlagánál kedvezőbb a felsőfokú végzettségűek, a legfelső jövedelmi ötödbe tartozók, valamint az önállók és vállalkozók kormányról alkotott véleménye (2.5. táblázat). A háttérváltozók hatásának erősségét idősorosan vizsgálva azt tapasztalhatjuk, hogy a kormány tevékenységének javuló megítélése e háttérváltozók magyarázó erejének csökkenésével jár együtt. A kormány megítélése tehát egyre homogénebbé válik a különböző társadalmi-demográfiai csoportokban.
- Az ellenzék működésének értékelésében, mint láttuk, nem szignifikáns mértékű negatív változás következett be az elmúlt hónaphoz képest, és ez az eredmény valamivel gyengébb a közepesnél (2.2. táblázat). Az októberi átlag (2,44) egy tizedponttal alacsonyabb, mint a szeptemberi volt (2,38). Az inkább pozitív véleményt formálók aránya megegyezik az inkább negatív véleményt formálókéval, az egyértelműen negatív minősítést adók aránya (7,8%) viszont közel háromszorosa az egyértelműen pozitívan vélekedőkének (2,7%). Továbbra is megfigyelhető az a különbség, hogy a négyfokú skála két szélső kategóriájába arányosan kevesebb válasz érkezik az ellenzék, mint a kormány megítélése esetében. Az ellenzék tevékenységének értékelésekor a bizonytalanok aránya továbbra is kétszerese a kormány megítélése esetében regisztrálnak. A társadalmi-demográfiai változók nem mutattak számottevő kapcsolatot az ellenzékéről alkotott véleményekkel (2.5. táblázat).
- Ha a kormány és az ellenzék együttes megítélését vizsgáljuk, akkor láthatjuk, hogy a válaszadók egynegyede vagy a kormány vagy az ellenzék eddigi teljesítményéről nem tudott egyértelmű értékelést adni. Ez az arány öt százalékponttal magasabb, mint szeptemberben volt. A válaszadók 18%-a mind a kormány, mind pedig az ellenzék tevékenységével elégedetlen, és 20% azok aránya, akik mindkettővel elégedettek. Csak a kormány tevékenységével elégedett

a válaszadók 21%-a, és csak az ellenzék munkáját itéli meg pozitívan 16%-uk (2.4. sz. táblázat és 2.2. sz. ábra).

- A magyar demokrácia megítélése nem szignifikáns mértékben és pozitívan változott a múlt havi adatokhoz képest. Az e havi érvényes válaszok átlaga 2,35, míg egy hónappal korábban ugyanez a mutató 2,32 volt (2.3. táblázat). Ebben a hónapban az elégedetlenek aránya mindössze 10 százalékponttal, tehát kevesebb mint 25%-kal haladta meg az elégedetteket. Az átlagosnál elégedettebbnek mutatkoznak a felsőfokú végzettségűek, a legfelső jövedelmi ötödbe tartozók, az önállók, vállalkozók, valamint a megyei jogú városok lakói (2.5. táblázat). Minél elégedettebb valaki az Orbán-kormány tevékenységével, annál pozitívabban nyilatkozik a demokrácia magyarországi működéséről. Az ellenzék és a demokrácia működésének megítélése között nem tapasztalható hasonlóan erős kapcsolat (2.3. ábra).

2.1. sz. ábra A kormány és az ellenzék tevékenységének megítélése időbeni összehasonlításban

A grafikonon szereplő görbék az 1999. március óta eltelt időszak adatait rendezik idősorosan az adott kérdésben. Az egyes pontok a válaszok a négyfokú skálán (1 – egyértelműen negatív, 4 – egyértelműen pozitív) mért válaszok átlagait jelentik az adott kérdésben, az adott hónapban. A görbékhez illesztett trendvonalak háromhavi mozgóátlag-számítással készültek. Ennek lényege, hogy az adott havi adat a három legutolsó hónap adatainak átlagaként áll elő.

2.1. sz. táblázat Az Orbán-kormány tevékenységének megítélése (négyfokú skálán: 4 – egyértelműen pozitív, 1 – egyértelműen negatív)

	N=	%
Egyértelműen pozitív	94	6,8
Inkább pozitív	650	47,1
Inkább negatív	502	36,4
Egyértelműen negatív	132	9,6
<i>Összesen</i>	<i>1379</i>	<i>100,0</i>
<i>Átlag</i>	<i>2,51</i>	
Nem tudja, nem válaszolt*	200	12,7

*az összes megkérdezett százalékában

2.2. sz. táblázat Az ellenzék munkájának megítélése (négyfokú skálán: 4 – egyértelműen pozitív, 1 – egyértelműen negatív)

	N=	%
Egyértelműen pozitívan	33	2,7
Inkább pozitívan	552	46,0
Inkább negatívan	522	43,5
Egyértelműen negatívan	94	7,8
<i>Összesen</i>	<i>1201</i>	<i>100,0</i>
<i>Átlag</i>	<i>2,44</i>	
Nem tudja, nem válaszolt*	378	23,9

*az összes megkérdezett százalékában

2.3. sz. táblázat Elégedettség a demokrácia működésével (az érvényes válaszok százalékában, négyfokú skálán: 4 – nagyon elégedett, 1 – nagyon elégedetlen)

	N=	%
Nagyon elégedett	21	1,5
Elégedett	637	43,8
Elégedetlen	629	43,2
Nagyon elégedetlen	167	11,5
<i>Összesen</i>	<i>1454</i>	<i>100,0</i>
<i>Átlag</i>	<i>2,35</i>	
Nem tudja, nem válaszolt*	125	7,9

*az összes megkérdezett százalékában

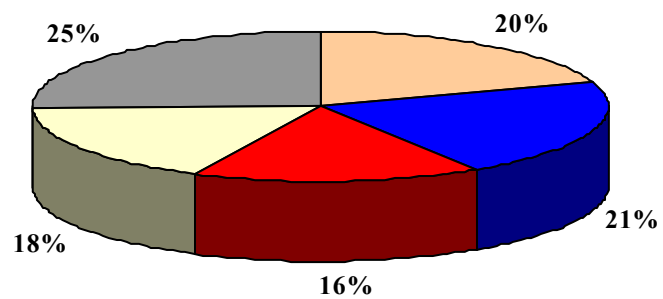
2.4. sz. táblázat

A kormány és az ellenzék tevékenységének együttes megítélése

	N=	%	Érvényes válaszok %-ában
Mindkettővel elégedett	310	19,6	19,7
Csak a kormánnyal elégedett	331	20,9	21,0
Csak az ellenzékkel elégedett	258	16,4	16,4
Mindkettővel elégedetlen	277	17,5	17,6
Nem tudja	399	25,2	25,3
(Összesen)	1176	99,7	100,0
Nem válaszolt	4	0,3	-
Összesen	1579	100,0	-

2.2. sz. ábra

A kormány és az ellenzék tevékenységének együttes megítélése

2.5. sz. táblázat

A kormány és az ellenzék tevékenységének, valamint a demokrácia magyarországi működésének lakossági megítélése társadalmi-gazdasági jellemzők szerinti bontásban

	A kormány megítélése	Az ellenzék megítélése	A demokrácia működésének megítélése
NEM			
férfi	2,49	2,44	2,34
nő	2,53	2,43	2,37
<i>együtt</i>	2,51	2,44	2,35
<i>N=</i>	1378	1200	1453
ÉLETKOR			
18-39	2,51	2,43	2,40
40-59	2,50	2,46	2,28
60-	2,54	2,41	2,40
<i>együtt</i>	2,51	2,44	2,35
<i>N=</i>	1377	1199	1452
ISKOLAI VÉGZETTSÉG			
legfeljebb általános iskola	2,52	2,38	2,34
szakmunkásképző	2,43	2,46	2,32
érettségi	2,53	2,47	2,38
felsőfokú	2,63	2,44	2,43
<i>együtt</i>	2,51	2,44	2,35
<i>N=</i>	1376	1199	1451
JÖVEDELMI HELYZET			
legelső ötöd	2,47	2,38	2,16
második ötöd	2,43	2,42	2,33
harmadik ötöd	2,50	2,45	2,38
negyedik ötöd	2,52	2,50	2,40
legfelső ötöd	2,59	2,50	2,45
<i>együtt</i>	2,50	2,45	2,34
<i>N=</i>	963	851	1002
GAZDASÁGI AKTIVITÁS			
alkalmazott	2,51	2,47	2,34
önálló, vállalkozó	2,68	2,30	2,49
nyugdíjas	2,50	2,47	2,35
munkanélküli	2,42	2,20	2,21
egyéb inaktív	2,53	2,42	2,39
<i>együtt</i>	2,51	2,44	2,35
<i>N=</i>	1379	1196	1454
TELEPÜLÉS JOGÁLLASA			
Budapest	2,45	2,42	2,29
megyei jogú város	2,52	2,45	2,45
város	2,50	2,42	2,32
község	2,55	2,44	2,36
<i>együtt</i>	2,51	2,44	2,35
<i>N=</i>	1374	1196	1449

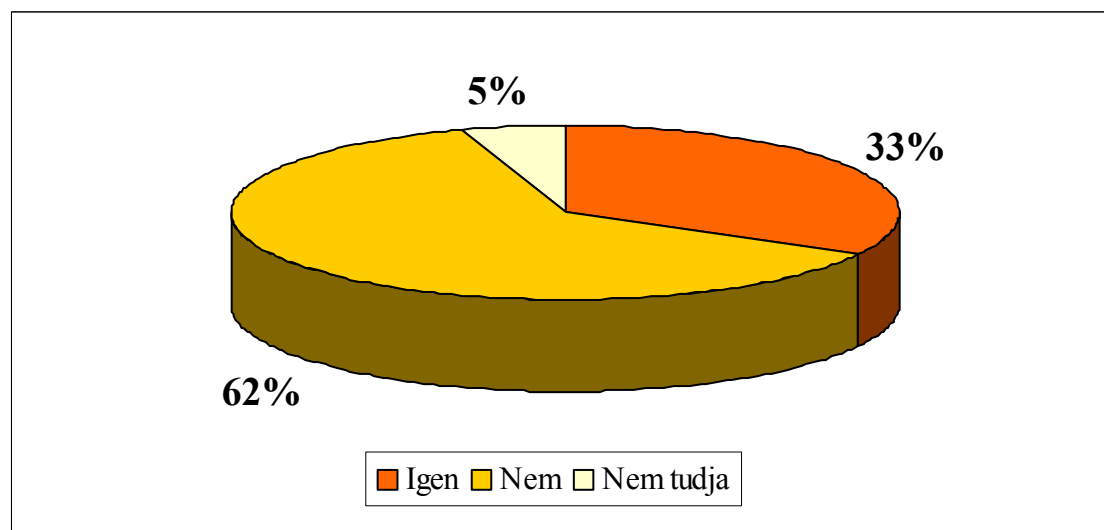
3. Az Egyesült Államok elleni terrortámadás következményeivel kapcsolatos vélemények a magyar lakosság körében

Októberben többek között arra próbáltunk meg választ találni, hogy az Egyesült Államok nagyvárosai ellen szeptember 11-én végrehajtott terrortámadások hogyan befolyásolták a magyar lakosságnak a külvilághoz való viszonyát, biztonságérzetét. Feltettünk néhány olyan kérdést, melyek az országnak a különböző nemzetközi szervezetekhez, konkrétan az Európai Unióhoz és a NATO-hoz tartozására vonatkoztak. Érdeklődtünk továbbá a lakosságnak a menekültekkel kapcsolatos véleményéről. Ezt követően kértük a magyar állampolgárok véleményét Csurka Istvánnak, a terrortámadást követően adott nyilatkozatáról, melyben a támadás mögött meghúzódó okok közül az Egyesült Államok külpolitikáját tartotta a legfontosabbnak. Néhány kérdés esetében legalább egy korábbi, a támadást megelőző időpontra vonatkozóan is rendelkezünk adatokkal, így – igaz, nem túl pontos - képet kaphatunk az eseménynek a magyar lakosság gondolkodására gyakorolt hatásáról. A rendelkezésünkre álló korábbi adatokat összehasonlító táblázatok formájában közöljük.

Az adatfelvétel időszakában, október első harmadában a magyar lakosság egyharmada tartott egy az országot fenyegető terrortámadástól. A válaszadók közel kétharmada szerint nem kell egy támadás bekövetkezésétől tartani, 5%-uk pedig nem tudott határozott véleményt formálni ebben a kérdésben. A terrortámadástól tartók aránya a teljes népességen belüli részarányánál magasabb a nők (43%), a 60 éven felüliek (43%), a legfeljebb alapfokú végzettségűek (47%) és a legalsó jövedelmi ötödbe tartozók (41%) között.

3.1. sz. ábra

Ön szerint fenyegeti-e Magyarországot terrortámadás? (N=1555)

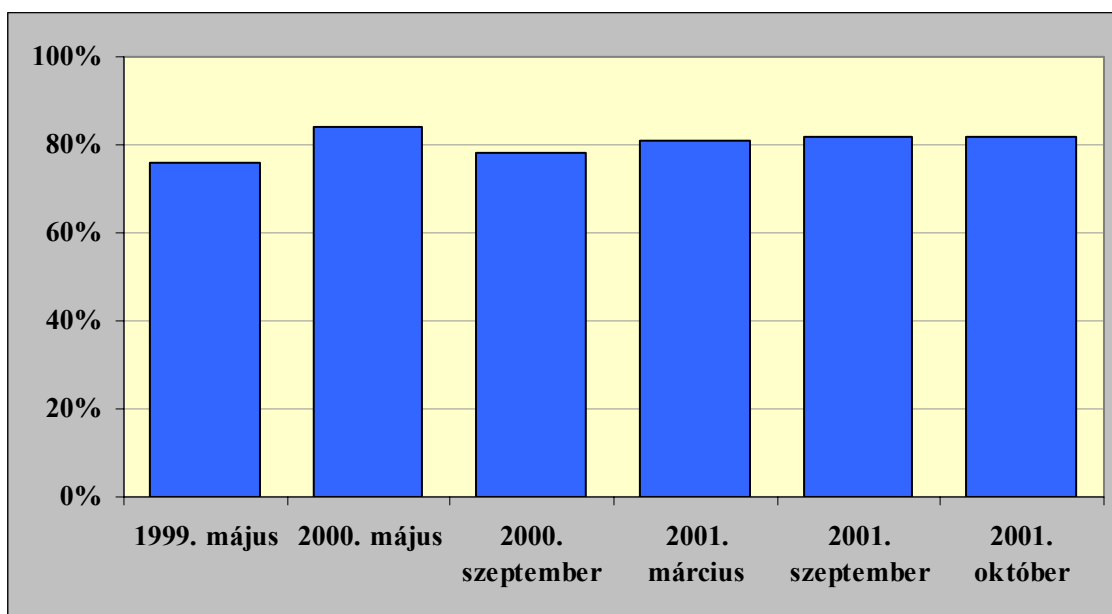

Korábban több ízben is (2000. szeptember, 2001. március és szeptember) érdeklődtünk arról, hogy a magyar felnőtt korú lakosság miként szavazna az Európai Unióhoz való csatlakozásról tartandó esetleges népszavazáson. Kíváncsiak voltunk arra, hogy a szeptember 11-i támadás megváltoztatta-e a lakosság, korábban döntő mértékben a csatlakozást támogató álláspontját vagy sem. Az eredmények azt mutatják, hogy a magyarok jelentős többsége továbbra is elkötelezett híve az európai

uniós tagságnak, a terrortámadás ténye gyakorlatilag egyáltalán nem befolyásolta az emberek véleményét. A teljes népesség háromnegyede, a határozott véleménnyel rendelkezők 82%-a a csatlakozás mellett voksolna egy most tartandó népszavazáson (3.2. ábra), és ezek az arányok megegyeznek az egy hónappal korábban, ám még a terrortámadást megelőzően mért adatokkal. A csatlakozás támogatói között felülreprezentáltak a felsőfokú végzettségűek (92%), a legfelső jövedelmi ötödbe tartozók (91%), a csak a kormánnyal elégedettek (87%), a saját anyagi helyzetüket (91%) és az ország gazdasági helyzetét (89%) egy év múlva a jelenleginél valamivel jobbnak prognosztizálók.

3.2. sz. ábra

Magyarország európai uniós csatlakozásának támogatottsága (a csatlakozást támogatók aránya a határozott véleménnyel rendelkezők %-ában, N=1445)

Magyarország 1999. óta tagja a NATO-nak. A szeptember 11-i terrorcselekményt követően a tagok első ízben szereztek érvényt a szervezet alapszerződése 5. pontjának, mely kimondja, hogy ha valamelyik tagot külső támadás éri, akkor ezt a többi tag úgy tekinti, mintha őt érte volna támadás. Ily módon Magyarország NATO-tagsága révén jogi értelemben érintetté vált a konfliktusban. Az ország csatlakozását megelőzően, 1999. februárjában kértük a lakosság véleményét a NATO-tagságról. Most arról érdeklődtünk, hogy a magyarok szerint helyes vagy helytelen döntés volt két és fél évvel ezelőtt belépni a NATO-ba. A két időpontban feltett kérdések szövegüket tekintve sem egyeznek meg egymással, ráadásul a korábbi adatfelvétel időpontjában az ország még nem volt NATO-tag. 1999-ben a csatlakozás támogatottságát vizsgáltuk, ez év októberében pedig az akkori döntés helyességéről érdeklődtünk. Ezért a két adatsor közvetlenül semmiképpen sem hasonlítható össze egymással. Két és fél évvel ezelőtt a megkérdezettek összesen 61%-a támogatta Magyarország NATO-tagságát, többségük (a válaszadók 36%-a) támogatása egyértelmű volt (3.1. táblázat). A döntést a válaszadók egytizede ellenezte. 2001. októberében a teljes lakosság közel fele úgy vélte, hogy a csatlakozásról szóló döntés egyértelműen helyes vagy inkább helyes, mint helytelen volt (összességében 47%). A döntést helytelenítők aránya a válaszadók között 14% volt. Az adatok arra utalnak,

hogy a korábban a döntést támogatók egy része mára valamelyest elbizonytalanodott, de alapjaiban nem kérdőjelezi meg az akkori döntést. A NATO-ba való belépést helytelennek tartók felülreprezentáltak az alacsonyan iskolázottak, az alacsony jövedelműek, valamint a kormánnyal és az ellenzékkel is elégedetlenek között.

3.1. sz. táblázat

Ön szerint helyes vagy helytelen döntés volt-e, hogy Magyarország belépett a NATO-ba? (a válaszadók %-ában)

	1999. február		2001. október	
	N=	%	N=	%
Határozottan helyes döntés volt	499	36,0	284	18,0
Helyes döntés volt	348	25,1	458	29,0
Is-is	304	21,9	466	29,5
Helytelen döntés volt	105	7,6	160	10,2
Határozottan helytelen döntés volt	40	2,9	63	4,0
Nem tudja	90	6,5	146	9,2
Összesen	1387	100,0	1578	100,0
Nem válaszolt*	5	0,4	1	0,1

*Az összes megkérdezett %-ában

Megjegyzés. 1999. februárjában, Magyarország NATO-taggá válását megelőzően a kérdés a következőképpen hangzott: „Magyarország a jövő hónapban hivatalosan csatlakozik a NATO-hoz. Mennyire ért Ön ezzel a lépéssel egyet?”.

Magyarország NATO-taggá válása a magyarok kétötöde szerint növelte az ország biztonságát és ugyancsak kétötödnyi azoknak az aránya, akik szerint a katonai szervezetbe való belépés nem hozott változást ebben a tekintetben. A válaszadók egytizede szerint az ország biztonsága csökkent a taggá válás következtében. A megkérdezettek egytizede nem tudott egyértelmű választ adni a feltett kérdésre. A NATO-taggá válás nyomán az ország biztonságának csökkenését érzékelők a teljes népességbeli részarányuknál többen vannak a nők, a legalsó jövedelmi ötödbe tartozók, továbbá a mind a kormánnyal, mind pedig az ellenzékkel elégedetlenek között. Ugyancsak felülreprezentáltak a biztonság csökkenését érzékelők azok között, akik attól tartanak, hogy Magyarországot a közeljövőben esetleg terrortámadás érheti, arányuk 19%.

3.2. sz. táblázat

Ön szerint Magyarország NATO-tagsága növelte vagy csökkentette az ország biztonságát? (A válaszadók %-ában)

	N=	%
Növekedett	628	39,9
Csökkent	140	8,9
Nem változott	642	40,8
Nem tudja	165	10,5
Összesen	1574	100,0
Nem válaszolt*	5	0,3

*Az összes megkérdezett %-ában

Arra számítottunk, hogy az Egyesült Államok két nagyvárosát ért terrortámadás nyomán változni fog az embereknek a menekültekkel kapcsolatos véleménye is. Először azt kérdeztük, hogy Magyarországnak be kell-e engednie a menekülteket, majd azoktól, akik azokat csak feltételesen, állampolgárságuk vagy nemzetiségük függvényében engedné be őket néhány nemzet, nemzetiség esetében konkrétan is tudakoltuk álláspontjukat. Októberi adatainkat a tavaly novemberiekkel hasonlítottuk össze (3.3. és 3.4. táblázat).

Az eredmények azt mutatják, hogy a magyarok véleménye valamelyest polarizálódott a menekültek ügyével kapcsolatban az eltelt időszakban. Egyrészt háromszorosára növekedett a menekülteket feltétlenül befogadni készek aránya, másrészt kis mértékben, de nőtt azoké, akik szerint semmilyen körülmények között sem szabad befogadni az ország területére menekülteként érkezőket. Ezzel párhuzamosan csökkent (a teljes népességben 57%-ról 49%-ra) a menekülteket szelektíven kezelők aránya. E csoport preferenciáit vizsgálva azt láthatjuk, hogy a kérdésben felsorolt hat nemzet, nemzetiség tagjai közül csak az arabok esetében nem tapasztalható növekedés a befogadást támogatók arányában. Ezzel egyidőben jelentősen, mintegy kétszeresére növekedett a szelektív befogadók táborában a bizonytalanok aránya (3.4. táblázat).

A menekültek befogadását feltétel nélkül elutasítók a teljes népességbeli részarányánál nagyobb arányban találjuk meg a 60 éven felüliek, a legfeljebb általános iskolát végzettek, a csak az ellenzékkel, illetve az ellenzékkel és a kormánnyal is elégedetlenek, valamint a terrortámadástól tartók között.

3.3. sz. táblázat

Ön szerint Magyarországnak... (az összes megkérdezett %-ában)

	2000. november			2001. október		
	N=	%	Érvényes válaszok %-ában	N=	%	Érvényes válaszok %-ában
Minden menekültöt be kellene fogadni	48	3,1	3,2	139	8,8	9,1
Senkit sem szabad befogadni	559	36,7	37,7	622	39,4	40,7
Van akit igen, van akit nem	875	57,4	59,0	766	48,5	50,2
(Összesen)	1482	97,2	100,0	1528	96,7	100,0
Nem tudja, nem válaszolt	42	2,8	-	51	3,3	-
Összesen	1524	100,0	-	1579	100,0	-
A feltétel nélkül befogadók és a feltétel nélkül elutasítók arányának különbsége* (%)	-33,6			-30,6		

*A teljes népességben

3.4. sz. táblázat

Ön szerint az alábbiak közül kiket kellene befogadni? (azok %-ában, akik szerint van akit be kellene fogadni, van akiket nem és a feltett kérdésre határozott választ adtak)

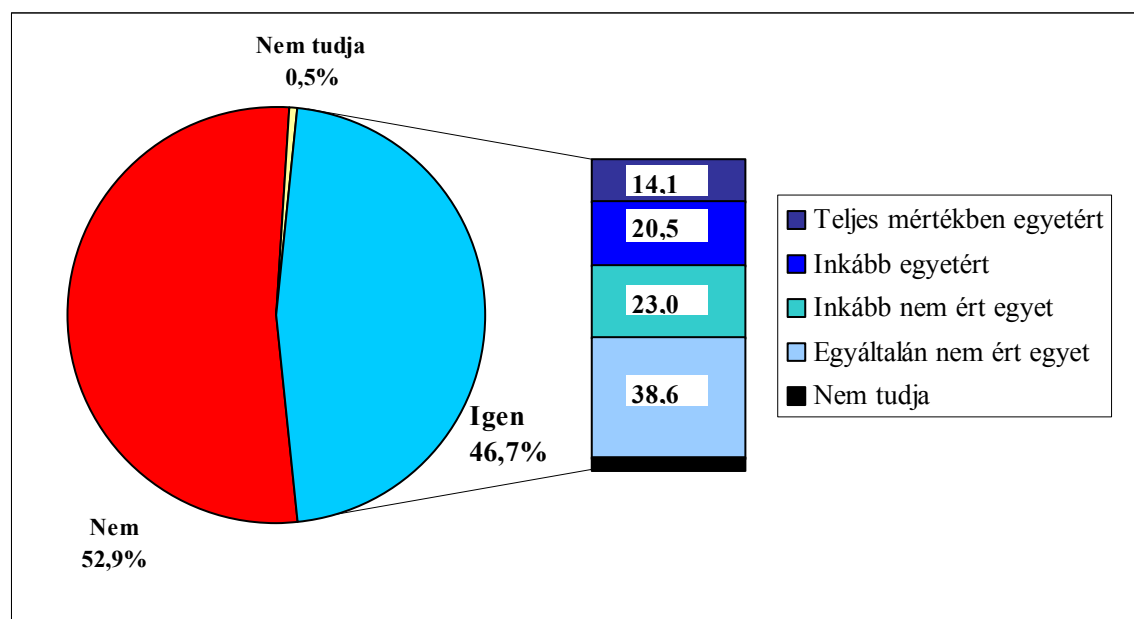
		Igen	Nem	Összesen	N=	Nem tudja, nem válaszolt*
a cigányokat	2000. november	20,9	79,1	100,0	797	8,9
	2001. október	27,3	72,7	100,0	668	18,0
a kínaiakat	2000. november	26,9	73,1	100,0	793	9,4
	2001. október	30,9	69,1	100,0	672	17,5
az arabokat	2000. november	16,5	83,5	100,0	786	10,1
	2001. október	17,0	83,0	100,0	676	16,9
a románokat	2000. november	30,5	69,5	100,0	793	9,4
	2001. október	42,6	57,4	100,0	670	17,8
az afrikaiakat	2000. november	31,8	68,2	100,0	783	10,5
	2001. október	43,4	56,6	100,0	666	18,2
az afgánokat	2000. november	17,0	83,0	100,0	774	11,6
	2001. október	21,1	78,9	100,0	668	18,0

*Az összes megkérdezett %-ában

A megkérdezettek valamivel kevesebb, mint fele (47%) halotta vagy olvasta Csurka Istvánnak, a MIÉP elnökének a szeptember 11-i terrortámadást követő nyilatkozatát, melyben a támadás elsődleges okaként az Egyesült Államok külpolitikáját nevezte meg (3.3. ábra). Azok többsége (63%-a), akik a megkérdezés időpontjában értesültek erről a nyilatkozatról, egyáltalán vagy inkább nem értett egyet azzal az állítással, mely szerint „Csurka István az amerikai terrortámadás kapcsán is csak megfogalmazta azt, amit nagyon sokan gondolnak, de nem merik így kimondani”. Az állítással válaszadók egyötöde inkább, 14%-a pedig teljes mértékben egyetértett. Az állítással egyetértők felülreprezentáltak a férfiak (41%), illetve a csak a kormány tevékenységével elégedettek (44%).

3.3. sz. ábra

Hallotta-e Csurka Istvánnak az Egyesült Államokat ért terrortámadást követő nyilatkozatát? Egyetért vagy nem ért egyet azzal az állítással, mely szerint „Csurka István az amerikai terrortámadás kapcsán is csak megfogalmazta azt, amit nagyon sokan gondolnak, de nem merik így kimondani”

4. A magyar lakosság véleménye a globalizációval kapcsolatban

Az októberi kérdezés során arra is kíváncsiak voltunk, hogy miként viszonyul a magyar lakosság a globalizáció folyamatához, annak különböző, gazdasági, kulturális, politikai aspektusaihoz. Összesen hat állítást fogalmaztunk meg, melyek közül három pozitív, három pedig negatív kontextusba helyezte a globalizációt, anélkül azonban, hogy azt megnevezte volna. A megkérdezettek véleményét egy négyfokú skálán tudakoltuk, ahol a 4-es az állítással való teljes egyetértést, az 1-es pedig az állítással való teljes egyet nem értést jelentette. Az eredményeket a 4.1. táblázat tartalmazza.

Általában megállapíthatjuk, hogy a magyarok meglehetősen megosztottak a globalizáció folyamatát megfogalmazni próbáló állítások tekintetében, egyes esetekben pedig nagyon bizonytalanok is mutatkoztak. A válaszadók legnagyobb arányban az Internetnek a világ népeit egymáshoz közelebb hozó funkcióját megfogalmazó állítással értettek egyet. Ez esetben az egyetértők aránya 67%, az egyet nem értőké pedig csupán 13,5%. Az Internet mibenlétének relatíve alacsony ismertségére utalhat a bizonytalan válaszok magas, közel egyötödös aránya.

Ugyancsak a válaszadók többsége értett egyet egy másik pozitív állítással, mely szerint a szabad kereskedelem révén jobb és olcsóbb termékek válnak elérhetővé Magyarországon (56,5%). Az egyet nem értők arány 34,5%, a bizonytalanoké pedig 9%, ami a legalacsonyabbnak bizonyult.

A harmadik olyan állítás esetében, mely inkább a globalizáció pozitív, az ország számára hasznos oldalát fogalmazza meg, a válaszadók még ennél is megosztottabbnak bizonyultak: 46%-uk egyetértett, 42%-uk viszont nem értett egyet azzal az állítással, hogy Magyarországnak akkor is követnie kell a nemzetközi szervezetek döntéseit, ha azokkal nem is mindig ért egyet. A válaszadók egytizede nem tudott határozottan állást foglalni.

A negatív tartalmú állítások közül annak esetében regisztráltuk a legnagyobb mértékű egyetértést, mely szerint a nemzetközi szervezetek korlátozzák a magyar kormány döntési lehetőségeit. A válaszadók 44%-a egyetértett ezzel a kijelentéssel, 31%-uk viszont nem. Mind a hat állítást figyelembe véve ebben az esetben tapasztaltuk a legnagyobb bizonytalanságot. A megkérdezettek egynegyede nem tudta véleményét egyértelműen kifejezni.

A globalizáció gazdasági területen való megnyilvánulásának egy negatív megfogalmazása, hogy az olyan nemzetközi, mindenhol ugyanolyan formában és minőségben elérhető termékek, mint például a Coca-Cola vagy a Sony, illetve az olyan üzletláncok, mint a McDonald's, tönkreteszik a helyi vállalkozásokat és üzleteket. Ezzel az állítással a válaszadók 49% egyetértett, 41%-a viszont nem. Akárcsak a gazdasági globalizációra utaló másik állítás esetében, a bizonytalanok aránya ezúttal is viszonylag alacsony, 9,4%-os volt.

A harmadik negatív állítást a válaszadók 46%-a elutasította és csupán 39%-a értett vele egyet. Eszerint a fejlett közlekedési lehetőségek és a kommunikáció aláássák a helyi kultúrát, mivel az ország lakóit külföldi hatásoknak teszik ki. A bizonytalanok aránya 15% volt.

4.1. táblázat

Mennyire ért egyet vagy nem ért egyet az alábbi állításokkal? (négyfokú skálán: 4 – teljes mértékben egyetért, 1 – egyáltalán nem ért egyet)

	Teljesen egyetért	Inkább egyetért	Inkább nem ért egyet	Egyáltalán nem ért egyet	Nem tudja	Összesen	N=	
Az olyan nemzetközi termékek, mint a Coca-Cola és a Sony, vagy az olyan üzletláncok, mint a McDonald's tönkreteszik a helyi vállalkozásokat és üzleteket	22,2	27,1	23,5	17,9	9,4	100,0	1578	7,9
A szabad kereskedelem révén jobb és olcsóbb termékek válnak elérhetővé Magyarországon	20,2	36,3	21,6	12,9	9,0	100,0	1576	22,0
Országunknak követnie kell azoknak a nemzetközi szervezeteknek a döntéseit, amelyekhez tartozunk, még ha nem is értünk egyet azokkal	16,1	29,8	25,9	16,3	11,8	100,0	1576	3,7
Az olyan nemzetközi szervezetek, mint a Világ-kereskedelmi Szervezet, vagy a Világbank, túlságosan korlátozzák a magyar kormány döntési lehetőségeit	16,5	27,7	21,1	10,0	24,6	100,0	1578	13,1
A fejlett közlekedési lehetőségek és a kommunikáció sajnálatosan aláássák a helyi kultúrát, mivel az ország lakóit külföldi hatásoknak teszi ki	15,1	23,9	23,6	22,7	14,6	100,0	1574	-7,3
Az egyik jó dolog az Internetben, hogy segít a világ népeit közelebb hozni egymáshoz	36,8	30,4	9,3	4,2	19,4	100,0	1578	53,7

A táblázat utolsó oszlopában az állítással egyetértők és egyet nem értők arányának különbségét tüntettük fel %-ban

Kísérletet tettünk arra, hogy a fenti hat állítással kapcsolatos vélemények alapján elkülönítsük a lakosságnak azokat a csoportjait, melyek véleménye markánsan eltér a globalizációval kapcsolatban. Az elkülönítés több módon is elvégezhető. Az alábbiakban nem tettünk különbséget az állítások között aszerint, hogy a globalizáció mely aspektusát ragadják meg¹. Újra kódoltuk a válaszokat oly módon, hogy a negatív állításra adott egyetértő válaszokat 1-esnek (ha eredetileg 4-es volt) vagy 2-esnek (ha eredetileg 3-as volt) kódoltuk és fordítva: a 3-as és 4-es válaszokat 2-esnek, illetve 1-esnek. A továbbiakban támogató válasznak nevezzük azokat a válaszokat, melyek eredetileg a pozitív állítás esetében egyetértők, a negatív állítás esetében egyet nem értők voltak, vagyis az új kódolás nyomán a 3-as vagy 4-es kategóriába estek. Ebből kiindulva ellenzőnek nevezzük a komplementer válaszokat. Hat, egymást kizáró csoportba osztottuk a válaszadókat:

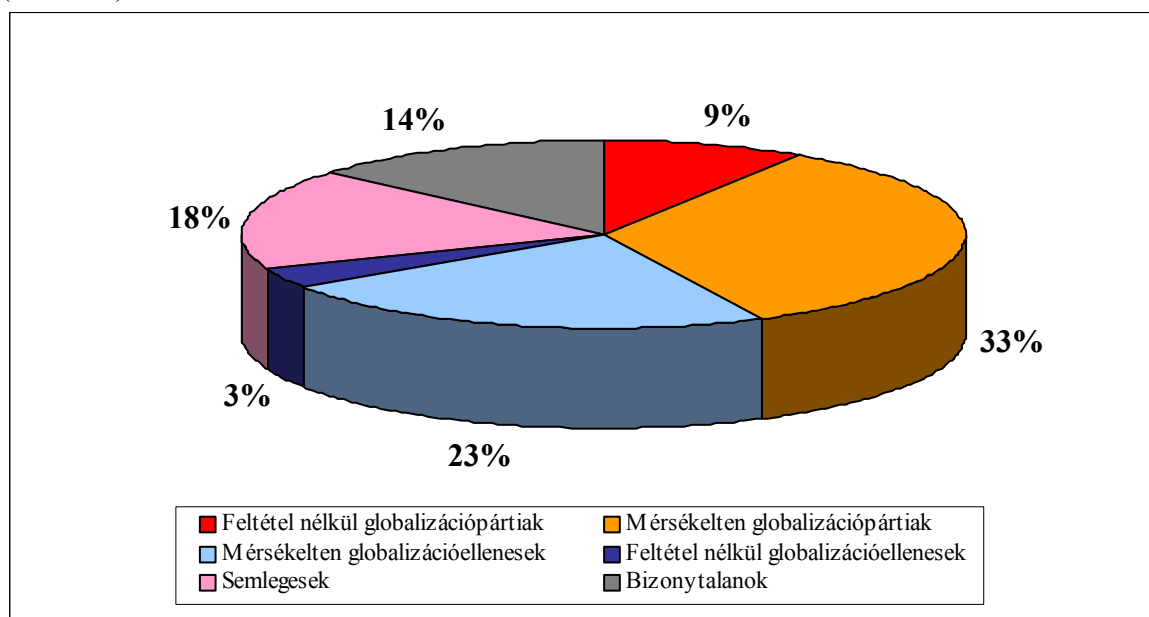
1. **Feltétel nélkül globalizációpártiak:** ebbe a csoportba azok a válaszadók kerültek, akik hat támogató választ adtak, vagy legalább három támogató választ adtak, míg a többi esetben 'Nem tudja'-val válaszoltak.
2. **Mérsékelt globalizációpártiak:** ide azokat soroltuk, akik négy vagy öt támogató választ adtak és legalább egy ellenzőt.
3. **Mérsékelt globalizációellenesek:** ide azokat a válaszadókat soroltuk, akik négy vagy öt esetben ellenző választ adtak és legalább egy esetben támogatót.
4. **Feltétel nélkül globalizációellenesek:** ebbe a csoportba azok a válaszadók kerültek, akik hat ellenző választ adtak, vagy legalább három ellenző választ adtak, míg a többi esetben 'Nem tudja'-val válaszoltak.
5. **Semlegesek:** ide kerültek azok, akik három támogató és három ellenző választ adtak.
6. **Bizonytalanok:** ők legalább négy 'Nem tudja' választ adtak.

A besorolás nyomán a magyar felnőtt korú lakosságon belül a globalizációhoz való viszony szempontjából a 4.1. ábrán látható csoportok különülnek el. Eszerint a magyar lakosságon belül többen vannak olyanok, akik a globalizációt inkább előnyösnek, mint hátrányosnak látják Magyarországon szempontjából. A globalizációt feltétel nélkül elfogadók, támogatók aránya 9% a teljes népességen belül, a mérsékelt támogatóké pedig 33%. Ezzel szemben a határozottan ellenzők csupán a lakosság 3%-át, a mérsékelt ellenzők pedig 23%-át képviselik. A magyarok 18%-a a globalizáció pozitívumai és negatívumait azonos mértékben érzékeli, 14%-uk pedig bizonytalan, nincs határozott véleménye a globalizáció folyamatáról. A továbbiakban megvizsgáljuk az egyes csoportok szocio-ökonómiai összetételét, illetve a globalizációhoz való viszony és néhány fontosabb véleménykérdés kapcsolatát. Az elemzéshez szükséges megfelelő elemszám elérése érdekében a feltétel nélkül és mérsékelt globalizációpártiakat, illetve a feltétel nélkül és mérsékelt globalizációelleneseket összevontuk, így a változó négy kategóriából áll: globalizációpártiak (42,7%), semlegesek (22,9%), globalizációellenesek (20,7%) és bizonytalanok (13,7%).

¹ Jelezni szeretnénk, hogy mind az alkalmazott módszer, mind pedig az elnevezések nyeresek, mindössze egy finomabb elemzés első változatát, lehetséges kiindulópontját jelentik.

4.1. ábra.

A magyar lakosság csoportjai a globalizációhoz való viszony szempontjából (N=1574)

A globalizációpártiak felülreprezentáltak a férfiak (46%), a 40 év alattiak (52%), az érettségizettek (50%) és a diplomások (58%), valamint a legfelső jövedelmi ötödbe tartozók (54%) között. A globalizációellenesek a teljes népességbeli részarányuknál csak az érettségizettek (25%) között vannak szignifikánsan többen. A nők, a 60 év felettek, a legfeljebb általános iskolát végzettek, az alacsony jövedelműek és a községekben élők között az átlagosnál magasabb a bizonytalanok aránya (4.2. táblázat).

A globalizációhoz való viszony hatása az egyes politikai véleménykérdésekben elfoglalt álláspontra meglehetősen csekély. A globalizációpártiak az átlagosnál nagyobb arányban támogatják az ország európai uniós csatlakozását, a semlegesek között viszont felülreprezentáltak a csatlakozás ellenzői. A globalizáció támogatói között a teljes népességben mérténél magasabb a NATO-ba való belépést utólagosan helyeslők aránya, a semlegesek és a bizonytalanok között viszont a helytelenítőké magasabb. A globalizációpártiak között felülreprezentáltak a menekültek szelektív befogadását támogatók, a bizonytalanok között viszont a menekültek befogadását minden esetben elutasítók. A kormány és az ellenzék együttes megítélése csak nagyon gyenge kapcsolatot mutat a globalizációhoz való viszonytal. A globalizációpártiak között az átlagosnál magasabb a mind a kormánnyal, mind pedig az ellenzékkel elégedettek, a globalizációellenesek között pedig a mindkettővel elégedetlenek aránya.

4.2. sz. táblázat

A globalizációhoz való viszony társadalmi-gazdasági változók szerinti bontásban

	Globalizáció- párti	Semleges	Globalizáció- ellenes	Bizonytalan	Összesen
NEM***					
férfi	45,6	24,6	21,3	8,5	100,0
nő	40,2	21,5	20,2	18,1	100,0
<i>együtt</i>	<i>42,7</i>	<i>22,9</i>	<i>20,7</i>	<i>13,7</i>	<i>100,0</i>
<i>N=</i>	<i>673</i>	<i>361</i>	<i>326</i>	<i>215</i>	<i>1575</i>
ÉLETKOR***					
18-39	52,3	18,5	22,4	6,8	100,0
40-59	44,0	25,9	21,5	8,5	100,0
60-	25,4	25,6	16,9	32,1	100,0
<i>együtt</i>	<i>42,7</i>	<i>22,9</i>	<i>20,7</i>	<i>13,7</i>	<i>100,0</i>
<i>N=</i>	<i>671</i>	<i>361</i>	<i>326</i>	<i>215</i>	<i>1573</i>
ISKOLAI VÉGZETTSÉG***					
legfeljebb általános iskola	31,2	24,3	16,4	28,2	100,0
szakmunkásképző	42,9	24,9	22,3	10,0	100,0
érettségi	50,1	21,9	24,5	3,5	100,0
felsőfokú	58,4	17,9	20,5	3,2	100,0
<i>együtt</i>	<i>42,7</i>	<i>23,0</i>	<i>20,7</i>	<i>13,6</i>	<i>100,0</i>
<i>N=</i>	<i>672</i>	<i>362</i>	<i>325</i>	<i>214</i>	<i>1573</i>
JÖVEDELMI HELYZET**					
legalsó ötöd	38,3	24,3	21,0	16,4	100,0
második ötöd	44,2	27,4	21,3	7,1	100,0
harmadik ötöd	44,7	22,8	21,5	11,0	100,0
negyedik ötöd	43,2	26,1	22,1	8,6	100,0
legfelső ötöd	53,6	19,3	22,2	4,8	100,0
<i>együtt</i>	<i>44,8</i>	<i>24,0</i>	<i>21,6</i>	<i>9,6</i>	<i>100,0</i>
<i>N=</i>	<i>478</i>	<i>256</i>	<i>231</i>	<i>103</i>	<i>1068</i>
GAZDASÁGI AKTIVITÁS***					
alkalmazott	52,6	21,5	21,3	4,6	100,0
önálló	49,3	24,7	23,3	2,7	100,0
nyugdíjas	28,7	26,1	18,5	26,7	100,0
munkanélküli	44,2	18,9	24,2	12,6	100,0
egyéb	47,0	20,5	21,8	10,7	100,0
<i>együtt</i>	<i>42,8</i>	<i>22,9</i>	<i>20,7</i>	<i>13,6</i>	<i>100,0</i>
<i>N=</i>	<i>673</i>	<i>361</i>	<i>325</i>	<i>214</i>	<i>1573</i>
TELEPÜLÉS JOGÁLLÁSA***					
Budapest	45,0	25,1	24,4	5,5	100,0
megyei jogú város	47,4	24,0	22,6	5,9	100,0
város	43,5	17,7	20,3	18,4	100,0
község	38,4	25,3	18,1	18,2	100,0
<i>együtt</i>	<i>42,6</i>	<i>23,0</i>	<i>20,7</i>	<i>13,7</i>	<i>100,0</i>
<i>N=</i>	<i>670</i>	<i>361</i>	<i>325</i>	<i>215</i>	<i>1571</i>

***A két változó közötti kapcsolat 0,01-es szinten szignifikáns.

**A két változó közötti kapcsolat 0,05-ös szinten szignifikáns.